

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till 2023 års kamerabevakningsutredning (Ju 2023:01)

Beslut vid regeringssammanträde den 21 december 2023

Utvidgning av uppdraget

Regeringen beslutade den 23 mars 2023 kommittédirektiv om lättnader för kamerabevakning i vissa verksamheter (dir. 2023:40). Enligt direktiven ska en särskild utredare föreslå åtgärder för att underlätta kamerabevakning för kommuner, regioner och andra än myndigheter som utför en uppgift av allmänt intresse. Utredaren ska också se över utformningen av den lagstadgade intresseavvägningen för att den bättre ska svara mot behovet av att kamerabevaka i syfte att bekämpa brott och upprätthålla allmän ordning och säkerhet.

Uppdraget utvidgas. Utredaren ska nu även

- utifrån en kartläggning av Polismyndighetens behov lämna förslag för att underlätta Polismyndighetens hantering inför påbörjandet av en kamerabevakning,
- utifrån en kartläggning av Polismyndighetens behov lämna förslag som innebär att myndigheten i fler fall undantas från kravet på upplysning och rätten till information vid kamerabevakning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredningstiden ligger fast. Uppdraget ska alltså redovisas senast den 15 april 2024.

Lättnader för Polismyndigheten i kamerabevakningsregleringen

Åtgärder för att underlätta polisens hantering inför påbörjandet av kamerabevakning

Av kamerabevakningslagen (2018:1200) följer att innan Polismyndigheten påbörjar kamerabevakning av en plats dit allmänheten har tillträde måste myndigheten göra en intresseavvägning där intresset av kamerabevakningen vägs mot den enskildes intresse av att inte bli bevakad. Kamerabevakning bör, i likhet med andra intrång i fri- och rättigheter, inte inkräkta mer på den personliga integriteten än vad som är nödvändigt och proportionerligt. Intresseavvägningen ska dokumenteras. I kamerabevakningslagen finns undantag från kravet att göra en dokumenterad intresseavvägning för viss bevakning. Undantag gäller t.ex. kamerabevakning som Polismyndigheten bedriver under högst tre månader, om det av särskild anledning finns risk för allvarlig brottslighet och syftet med bevakningen är att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott. Att undanta viss kamerabevakning från kravet på intresseavvägning innebär inte att kamerabevakningen är oreglerad. Brottsdatalagen (2018:1177) och de övriga allmänna reglerna om personuppgiftsbehandling ger ett starkt skydd för den enskildes personliga integritet (jfr prop. 2018/19:147 s. 38).

Polismyndigheten har bl.a. framfört att undantaget från intresseavvägningen inte bör avgränsas till allvarlig brottslighet, eftersom det finns behov av kamerabevakning vid händelser som inträffar med kort framförhållning och lockar stora folksamlingar, utan att det finns risk för sådan brottslighet. Inte minst begränsar kravet på intresseavvägning myndighetens möjligheter att bedriva tillfällig kamerabevakning från obemannade luftfartyg, s.k. drönare, som är väl lämpade att användas om omgående behov av bevakning uppstår snabbt.

Det är viktigt att kamerabevakningsregleringen inte hindrar Polismyndigheten från att kamerabevaka när omedelbara behov av att bedriva tillfällig kamerabevakning uppstår. Det kan finnas flera sätt att underlätta för Polismyndigheten att snabbt påbörja kamerabevakning i sådana situationer. Det kan bland annat undersökas om intresseavvägningen går att göra på ett snabbare sätt än i dag, så att Polismyndigheten inte hindras från att bedriva kamerabevakning i fall där det är befogat. Ett annat alternativ kan vara att i fler situationer undanta Polismyndigheten från kravet på intresseavvägning, exempelvis då behovet av att använda drönare snabbt uppstår, eller i andra situationer där kravet på en dokumenterad intresseavvägning ställer upp särskilda problem.

Den senaste tidens våldsutveckling gör att det är angeläget att överväga hur Polismyndighetens förutsättningar för att kamerabevaka kan förbättras och utökas. Samtidigt är det även fortsatt angeläget att kamerabevakning inte sker i situationer när det inte är motiverat, för att skydda fysiska personer mot otillbörliga intrång i den personliga integriteten.

Utredaren ska därför

- kartlägga och analysera Polismyndighetens behov av en förenklad hantering inför påbörjandet av en kamerabevakning,
- med utgångspunkt i kartläggningen föreslå hur Polismyndighetens hantering inför påbörjandet av en kamerabevakning kan förenklas, exempelvis genom att myndigheten i fler fall undantas från kravet att kamerabevakning ska föregås av en särskild intresseavvägning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska väga behovet av en effektiv brottsbekämpning mot grundläggande fri- och rättigheter såsom den enskildes rätt till privatliv och skydd för sin personliga integritet, och redovisa slutsatserna av denna avvägning. Det står utredaren fritt att göra bedömningar kring och föreslå ytterligare lättnader för kamerabevakning för Polismyndigheten och om myndigheten ska omfattas av kamerabevakningslagen.

Undantag från upplysningskravet och rätten till information

Kamerabevakningslagen reglerar en skyldighet att upplysa om kamerabevakning genom tydlig skyltning eller på något annat verksamt sätt. Om ljud kan avlyssnas eller tas upp vid bevakningen, ska en särskild upplysning lämnas om detta. I kamerabevakningslagen finns dessutom en upplysning om att bestämmelser om rätten till information om den personuppgiftsbehandling som kamerabevakningen innebär finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), brottsdatalagen och annan tillämplig personuppgiftslagstiftning. Normalt sett uppfylls, helt eller delvis, kraven på information om personuppgiftsbehandling genom upplysningen om kamerabevakning (prop. 2017/18:231 s. 88). Upplysning om kamerabevakning och information om den personuppgiftsbehandling som bevakningen innebär behöver i vissa fall inte lämnas. Ett sådant fall är när bevakning bedrivs i brådskande fall från ett

luftfartyg av bl.a. Polismyndigheten, om det av särskild anledning finns risk för allvarlig brottslighet och syftet med bevakningen är att förebygga, förhindra eller upptäcka sådan brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra sådana brott.

Polismyndigheten har pekat på att upplysningskravet och rätten till information i vissa fall hindrar myndigheten från en ändamålsenlig kamerabevakning, bl.a. vid bevakning med drönare som kan användas omgående och där heltäckande skyltning ofta inte kan inväntas. Det undantag från upplysningskravet som finns för drönare är enligt myndigheten alltför begränsat eftersom det endast är tillämpligt om det av särskild anledning finns risk för allvarlig brottslighet. Polismyndigheten har även lyft fram att upplysningskravet och rätten till information utgör ett problem vid användningen av civila polisbilar där kamerabevakningsregleringen i vissa fall kan vara tillämplig.

Det är viktigt att kamerabevakningsregleringen inte uppställer onödiga hinder för Polismyndighetens kamerabevakning. Det är därför angeläget att överväga ändringar i kamerabevakningsregleringen som kan ge Polismyndigheten bättre och ökade möjligheter till kamerabevakning.

Utredaren ska därför

- kartlägga Polismyndighetens behov av att i fler fall undantas från kravet på upplysning och rätten till information vid kamerabevakning,
- med utgångspunkt i kartläggningen föreslå att Polismyndigheten i fler fall ska undantas från kravet på upplysning och rätten till information, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska väga behovet av en effektiv brottsbekämpning mot grundläggande fri- och rättigheter såsom den enskildes rätt till privatliv och skydd för sin personliga integritet. Förslagen ska noggrant övervägas och utformas så att de inte innebär ett kringgående av regleringen om hemlig kameraövervakning i 27 kap. rättegångsbalken och lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott.

(Justitiedepartementet)